

УДК 621.928.9: 636.4

Стрембіцкий А. anatoliy@pigbusiness.co.uk менеджер по Східній Європі „Price of Progress”, Великобританія[©]**Богачик О.Г.**, магістр ветеринарної медицини bogachyk@gmail.com, представник „Price of Progress” в Україні. м. Біла Церква

РЕАЛЬНА ЦІНА ДЕШЕВОГО М'ЯСА

Описані основні проблеми що виникають при утриманні свиней в умовах промислових систем, а саме: проблеми добробуту свиней, вплив промислових систем на їх здоров'я і на якість продукції а в кінцевому результаті, на здоров'я людей, негативний вплив на зовнішнє середовище, вплив промислових систем на місцеве фермерство.

Ключові слова: Добробут свиней, стрес, стереотипи, навколишнє середовище, лагуни, фермерство, якість м'яса.

Вступ. Часто, кількість підмінює якість, а погоня за дешевизною може призвести до сумних наслідків. Такі процеси відбуваються зараз у промисловому свинарстві, намагання отримати якнайбільше продукції по дешевшій ціні породжує велику кількість проблем добробуту свиней, забруднення навколишнього середовища, небезпеки для здоров'я людей та економічні проблеми для дрібних фермерів. Вступ України до ВТО в найближчому майбутньому буде тільки загострювати ці проблеми, даючи змогу великим світовим корпораціям входити на ринок України що з одного боку, здешевлює продукцію але з іншого робить її дорожчою для споживача зважаючи на проблеми вказані вище. Яка ж є реальна ціна дешевого м'яса?

Добробут свиней у промислових системах утримання. У промислових системах утримання до розумних, чутливих, соціальних тварин ставляться швидше як до машин — певних механізмів по виробництву продуктів. Такий підхід створює багато проблем добробуту свиней. Намагаючись отримати якнайбільше продукції при найменших затратах, виробники збільшують кількість тварин на одиницю площі, утримують свиноматок у станках щоб запобігти агресії, та полегшити обслуговування тварин.

Розглядаючи індивідуальне утримання свиноматок на прив'язі, або у фіксаційних чи звужених (клітках) станках з точки зору добробуту, не можна оминати стан їх терпіння, яке тут чітко і тривало виступає (понад 4 тижні) у холостих при підготовці і проведенні осіменіння, та не менше – в цеху опоросу і підсисного вирощування поросят. Крім гіподинамії у них виникають ураження на шкірі, чи за лопатками, викликані прив'яззю, розвиваються різної етіології стереотипи. Приймаючи позу „сидячої собаки” у свиноматки, адже це не є для них фізіологічним, виникають тріщини в лонній ділянці тазу, або інші пошкодження в ділянках тазового відділу, чи розвиток запальних процесів (в

[©] Стрембіцкий А., Богачик О.Г., 2010

т.ч. інфекційної етології) родових шляхів. Виниклі стереотипи часто супроводжуються порушенням репродуктивних функцій, що веде до передчасної вибраковки значного відсотка (до 30%) маток. Гіподинамія та без підстилке утримання викликає значну захворюваність кінцівок. Захворювання ратиць, може призвести до придушення свиноматками поросят. Залежування маток перед родами, стає причиною затягування родів, а звідси, зростання числа неживих поросят. Специфічна проблема при обмежені руху свиноматок — розлади сечовидільної системи (Tillon і Madec, 1984). В зв'язку з відсутністю моціону, обмежені в русі свиноматки мають слабку серцево-судинну систему і страждають від слабкості кісток і м'язів, це може призвести до кульгавості. До 20% свиней що утримуються у станках, можуть мати проблеми із кінцівками (Smith and Robertson, 1971). Обмеження може також призводити до збільшення розладів відтворення, зокрема, свиноматки довше досягають статевої зрілості, вони мають проблеми із тічкою і неспроможністю завагітніти (Jensen і інші, 1970; Fahmy і Dufour, 1976).

Свиноматок годують за раціоном “підтримки”, який підтримує їх вагу тіла і розвиток ще не народжених поросят. Проте, свиноматки були виведені, щоб мати високі темпи приросту і великий апетит, тому повинні нормально їсти 2-3 рази щоб отримати необхідну кількість їжі. До того ж, щоденна годівля займає тільки 15 хвилин, в раціоні дуже мало грубого корму тому свині відчують постійний голод. У США, до сухої їжі додають послаблюючі засоби що запобігає копростазу і компенсує недостатність як моціону, так і грубого корму в раціоні.

Утримання лактуючих свиноматок з поросятами у клітці на підлозі без підстилки, веде до неможливості уникання болю, який завдають старші поросята в зв'язку з тим, що їх нічим зайняти і вони постійно турбують свиноматку. В результаті, це часто є причиною ослаблення материнського інстинкту, що найкраще видно у первісток. Крім зникання материнської поведінки може виникати оборонно-агресивний рефлекс, що переходить в канібалізм і веде до економічних збитків.

Проблемою утримання в промислових системах (вирощування) поросят є втрата ними природних реакцій гри, реакцій оборони і втечі, які є основою розвитку адаптації. Якщо в станку мало місця, або поросят надто рано відлучають від свиноматок, що порушує природні контакти між особинами гнізда, тварини втрачають можливість набування досвіду, що не дозволяє їм реально оцінювати загрозу. Також ранній відйом веде до стресу, зниження імунітету та діарей. У промисловій технології нестача підстилки, зокрема в станках для молодих особин як середовища маніпулювання і забав, веде до прояву неспецифічних зацікавлень, наприклад, частинами тіла інших поросят що веде до калічення (обгризання хвостів, вух і генітальної області). Налякані, поранені поросята намагаються годинами оборонятися стоячи чи сидячи в позі “сидячої собаки”. Якщо на відгодівлю сформувати в одні і ті ж групи вирощених на підстилці і на бетонній підлозі (без підстилки) поросят, особини з безпідстилкових станків будуть відпочивати менше навіть при умові, що на них

інші нападати не будуть. Ремонтні свинки взяті з гнізд маток, що знаходились на відгодівлі, як правило, стоять або сидять протягом часу усієї вагітності і тоді коли їх переводять в індивідуальні станки, це не сприяє нормальним родам та нормальному перебігу післяродового періоду.

Свині на відгодівлі часто страждають від тісняви у переповнених станках, агресії та травм, відсутність підстилки сприяє хворобам кінцівок та неможливістю виявлення природної поведінки фуражування, також бідне, нудне середовище сприяє кусанню хвостів та вух.

Тваринники часто ставляться до свиней як до механізмів що породжує жорстоке поводження з ними, збільшення стресу тварин та послаблення їх резистентності.

Вплив промислового свинарства на навколишнє середовище

Основною характеристикою промислового свинарства, є утримання величезної кількості тварин, в основному у приміщенні, далеко від природних ресурсів. Намагаючись при мінімальних затратах отримати максимальну кількість продукції, економлять місце, електроенергію, здешевлюють сам технологічний процес не враховуючи таких факторів як природні потреби тварин, навколишнє середовище, не говорячи вже про морально-етичні сторони цього питання. Проблема для навколишнього середовища полягає в тому, що виходячи з потреб тварин потрібно забезпечити їх їжею і розпорядитися відходами. Годівля тварин при цих системах, проводиться виключно з метою отримати продукцію, а не для їх життя та здоров'я. Величезні природні ресурси використовуються для того, щоби максимізувати фізіологічну здатність свиней до продукції м'яса та репродукції. Сьогодні, результатом цього підходу, стала величезна шкода яка наноситься середовищу промисловим свинарством.

В останні роки ми бачимо все більше попереджень з офіційних джерел в Європейському Союзі і від екологічних організацій, про загрозу для зовнішнього середовища сучасного інтенсивного тваринництва. Інтенсивне тваринництво займає одне з центральних місць в дебатах відділу ООН по продовольству і сільському господарству (FAO), так, у одному із звітів цієї організації було відзначено:

“Баланс між людськими потребами і природними ресурсами буде залежати в великій мірі від того, що ми будемо робити з продукцією тваринництва”.

Найголовнішою проблемою у свинарстві є утилізація відходів життєдіяльності свиней. Їдять свині багато, і цих самих відходів виділяють теж немало: 5-8 кг в добу, тобто 2-3 тонни на рік. На сучасних свинофабриках утримуються сотні тисяч тварин. Наприклад, на одній фабриці компанії Smithfield в рідному американському штаті Юта утримується одночасно до 850 000 свиней — вони виділяють фекалій більше, ніж мегаполіс Нью-Йорк з його більш ніж 8 мільйонами населення. Відомо, що свинячий гній дуже агресивний по відношенню до навколишнього середовища. У відходах індустріальних свиноферм міститься до 400 небезпечних субстанцій, включаючи важкі метали, антибіотики, гормони, пестициди, а також гельмінти, хвороботворні віруси і

мікроби. Залишки антибіотиків в смертельному місиві викликають розвиток особливих організмів, стійких до антибіотиків, якими лікують людей. Окремою проблемою фахівці називають «мікроб з пекла» - мікроорганізм *Pfisteria piscicida*. Цей мікроб, що потрапляє з гнойових відстійників в річки, стає причиною смерті мільярдів риби щороку. Він несе небезпеку і для людей, ті хто ним заразилися, ризикують захворіти хворобами легень та мозку. Тваринницькі гіганти, і дрібніші компанії позбавляються від відходів свого виробництва схожим методом. Біля кожної ферми розміщуються об'єкти, романтично названі лагунами. Можна повною мірою запевнити, що ви не знайдете гарних жінок в купальних костюмах біля цих лагун, вони зовсім не блакитні, і повернутися до них випадковим відвідувачам навряд чи захочеться — це величезні відстійники рідкого гною, що виділяють аміак і інші хімічні сполуки. Виділення із свиногокомплексу надходять в лагуни, а звідти ними обприскують поля. У людей, що живуть в районі «лагуни», спостерігається різке зростання онкологічних захворювань. Щоб не робити продукцію дорожчою і не втрачати прибутку, практично ніяких запобіжних заходів (гідроізоляція і тому подібне) власники свиногокомплексів не використовують. Ще однією щонайгострішою екологічною проблемою є газ, що утворюється в гігантських свиногокомплексах — насамперед, метан і аміак. Їх концентрація настільки висока, що в разі аварії в системі вентиляції (яка працює в свинарниках цілодобово) свині гинуть від задухи. Працююча ж вентиляція розносить свиняче «амбре» по околицях. Отруєння газами регулярно фіксуються у працівників свиногокомплексів, у них розвиваються відповідні профзахворювання — хвороби шлунку, органів дихання, очей і навіть мозку. Уряд Сполучених Штатів запровадив в 2003 році нову систему контролю за оприскуванням полів продуктами виділення свиней. Було підраховано, що 80% ферм Сполучених Штатів Америки на той час порушували вимоги нового законодавства. В 2004 році наукові дослідження показали, що велика кількість старих лагун в Північній Кароліні протікали і забруднювали підземні води.

При ослабленому імунитеті, постійному стресі тварин та широкому використанні антибіотиків, розвиваються хвороботворні організми серед них *Campylobacter* та MRSA (methicillin-resistant *Staphylococcus aureus*). В Голландії після опитування було виявлено що 85% свиней було інфіковано кампілобактером. У Ветеринарному звіті за 1996 р. наголошується на поширенні нечутливості *Campylobacter* до антибіотика еритроміцин: “поширення нечутливості є можливим завдяки обміну генетичного матеріалу між штамми серед тварин, що утримуються інтенсивними методами. Ці умови можуть значно збільшити випадки дуже рідкісних генетичних мутацій”. Автори відштовхуються від твердження що: “Сучасні виробничі методи і забій молодих сприйнятливих тварин створили у свиней гетерогенну популяцію різновидів *Campylobacter*, які можуть дозволити передачу генетичних чинників резистентності ... патогенам(збудникам) людини”. MRSA(стійкий до антибіотиків, золотистий стафілокок) становить велику загрозу здоров'ю людей. В Нідерландах, де проводились дослідження, 40% свиней являються носіями

штаму MRSA який може передаватись людям. Це захворювання поширюється дуже швидко на фермах, це пояснюється тим, що антибіотики які додаються в їжу убивають інші бактерії які могли б природно конкурувати з MRSA. Проте антибіотики не вбивають MRSA так як він має до них резистентність. Останні дані вказують на те, що у ЄС використовують для годівлі свиней сою більше як 80% якої, є генетично модифікованою, а європейські фермери дуже залежать від імпортованих кормів з Південної і Північної Америки. Окремо хотілося б відзначити втрати флори і фауни внаслідок освоєння нових територій під с/г площі. Вирубуються мільйони гектарів лісів цих воістину «легень планети». Зникають десятки видів диких тварин і птахів. Багатьом доводиться шукати нові місця проживання. Людство росте і має потребу в їжі досягаючи мети шляхом найменшого опору, в результаті чого, завдається непоправної шкоди нашому середовищу проживання.

Вплив промислового свиначарства на місцеве фермерство

У сусідній Польщі, впродовж 90-х років великі переробники м'яса скуповували ферми по відгодівлі тварин. Ця вертикальна інтеграція дала змогу корпораціям контролювати весь процес від відгодівлі і забою до переробки м'яса. Промислові корпорації стали головними покупцями свиней, ціни, які вони платили за свиней, впали і багато фермерів збанкрутувало.

20 років тому в Штаті Північна Кароліна було 27500 фермерів, що займались відгодівлею свиней. Зараз на їх місці існує 2200 комплексів з відгодівлі свиней, 1600 перебуває у володінні або керується корпорацією "Smithfield" що контролює 85% виробництва свинини в штаті, і кожна побудована ферма позбавляє праці 10 традиційних сімейних фермерських господарств, замінюючи їх 2-3 працівниками, що отримують мінімальну заробітну плату на промисловому свинокомплексі.

Великі корпорації мають домовленості із торговими мережами про те, що вони будуть брати тільки їх продукцію, що ускладнює збут дрібних виробників. Все це веде до банкрутства дрібних місцевих фермерських господарств, що не витримують такої конкуренції, навіть не береться до уваги якість м'яса, яка у дрібних фермерів як правило, вища.

Зараз у Європі є нові ринки для продуктів вироблених при дотриманні високих стандартів добробуту тварин. Покупці стали добре обізнаними із стандартами добробуту у виробництві тваринної продукції і багато з них готові платити додаткові гроші за це. Такі системи утримання надають змогу існувати традиційним не великим фермам на яких у загальному працює більше робітників, що дає змогу частково вирішувати проблему безробіття у сільській місцевості. Відповідальний підхід до добробуту тварин, здоров'я і середовища може бути тільки позитивним моментом для фермерства в загальному.

Висновок

Виходячи з вище сказаного, громадська організація „Price of Progress” виступає проти впровадження промислових систем виробництва свинини. Ці системи являються найбільш агресивними до тварин та навколишнього середовища, негативно впливають на економіку місцевих фермерських господарств призводячи їх до банкрутства. Ми виступаємо за розвиток дрібних фермерських господарств сімейного типу, та альтернативні системи, такі як органічне фермерство. Реальна ціна м'яса визначається не тільки цінником, але і впливом цього виробництва на добробут тварин, навколишнє середовище, здоров'я та життя людей. На ділі, “дешеве м'ясо” може датися нам надто дорогою ціною і ми не можемо це не враховувати.

Література

1. Price of Progress LTD, video “Pig Bussines” 2010 .
2. D.M. Broom “Animal Welfare” 2004. Bienestar animal. In Etología Aplicada ed. F.Galindo Maldonado and A. Orihuela Trujillo, 51-87. U.N.A.M.: Mexico City (in Spanish).
3. Bristol University, WSPA “Animal Welfare: Main concepts” 2006
4. CIWF “Animal Welfare Aspects of Good Agricultural Practice: Pig Production” 2007
5. М.В. Демчук “Вимоги добробуту при утриманні свиней” 2007 рік
6. Compassion in World Farming Trust “Factory Farming and the Environment 1999.

Summary

In this report we described the main problems that arise in industrial pig business, namely: poor pig welfare, the impact of industrial pig systems for pig's health and product quality and ultimately, human health, the negative impact on the environment, influence industrial pig business on the local farming.

Стаття надійшла до редакції 10.09.2010